

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number: <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS2542>

Number: 28 , p. 1-12, Autumn II 2014

TÜRK TELEVİZYON DİZİLERİNİN KÜRESEL BAŞARISI: EVRENSEL İNSAN YAKLAŞIMI

*GLOBAL SUCCESS OF TURKISH TELEVISION SERIALS:
UNIVERSAL HUMAN APPROACH*

Prof. Dr. Sedat CERECİ

Batman Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema ve Televizyon ABD

Özet

Bu çalışmada, başta Avrupa, Asya ve Afrika'daki ülkeler olmak üzere dünyanın pek çok ülkesinde yayına giren Türk televizyon dizilerinin başarısının temelindeki nedenler araştırılmakta; Türk dizilerinin yapım ve içeriğinde yer alan çekici ve etkileyici unsurlar ortaya konmaya çalışılmaktadır. Uzun yıllar uluslar arası pazarlara giremeyen Türkiye, son yıllarda uluslar arası ölçüt ve değerleri de kavrayarak üretimler yapmaya başlamıştır. Türk televizyon dizileri başlangıçta yabancı yapımlara öykünmekten öteye gidemezken, sonraları özgün bir karakter kazanmışlardır. Son yıllarda Türk televizyon dizileri dünyanın 50'den fazla ülkesindeki televizyon kanallarında yayınlanmakta ve büyük ilgiyle izlenmektedir. Farklı tarih ve kültürlere sahip ülkelerde gösterilen Türk dizileri, Türkiye'den öyküler içermekle birlikte evrensel yaklaşımlarla hemen her insanın ilgisini çeken, merak duygusu uyandıran özelliklere sahip bulunmaktadır. Yapımcısından yönetmenine, teknik ekipten oyuncularına tümüyle Türk ekiple gerçekleşen dizilerde doğal olarak Türk kültüründen etkiler bulunurken, episodları oluşturan öyküler ve karakterler evrensel insan örneklerini yansıtmakta, dünyadaki her insanın tanyabileceği ve anlayabileceği modeller gösterilmektedir. Türk televizyon dizileri izleyicileri yalnızca heyecanlı öyküleriyle değil, aynı zamanda düşünsel ve duygusal yaklaşımlarıyla da etkilemektedir. Son 50 yılda Türkiye geleneksel yapıdan modern yapıya, kırsal yaşamdan kentsel yaşama dönüşürken; Türk televizyon yapımları da küresel görünümü anlayıp kavrayan bir düzeye ulaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk, Televizyon, Dizi, Evrensel, İnsan

Abstract

In this study, main reasons of success of Turkish television serials which are shown in many countries, especially in European, and in Asian, and in African countries in the world are searched and attractive and impressive components in production and in concept of Turkish serials are revealed. In the beginning, Turkey have not existed in international markets for a long time and

began to comprehend and produce in international criterions and values recently. Turkish television serials mostly emulated imported productions but then Turkish serials changed into original productions. Turkish television serials are shown in more than 50 countries and are watched interestedly recently. Turkish television serials are shown in many countries which have different historical past and different cultures, and Turkish television serials include stories from Turkey but Turkish serials can attract interest and curiosity of all people with universal approaches. Turkish television serials are produced by Turkish crews from producer to director, and from technical crew to actors and have naturally Turkish impacts but stories and characters in episodes include universal human samples and universal patterns which can be known and understood are shown. Turkish television serials influence the spectator not only via exciting stories but via their spiritual approaches. Turkey changed into from traditional structure to modern structure and from rural life urban life and meanwhile Turkish television production caught a global level which regards global view.

Key Words: Turkish, Television, Serial, Universal, Human

GİRİŞ

Türkiye uzun yıllar kapalı ekonomi politikası izlemiş ve dış alım kadar dış satıma da kapalı kalmıştır, yabancı ürün ve yaklaşımlarla etkileşim sağlayamamıştır. Ürettikleri kendine yeten halk daha fazlasını istememiş, bu kapsamda dış satımın gereklerini, uluslar arası yaklaşımları ve koşulları da öğrenememiştir. Çağdaş küresel koşullar gereği dışa açık ekonomi politikalarının benimsenmesiyle uluslar arası pazarın koşulları kavranmış, dış satım yapmak isteyen üreticiler üretim koşullarını ve biçimlerini yeniden düzenlemişlerdir (Eşiyok, 2006, s. 16). Böylelikle Türk ürünleri yavaş yavaş uluslar arası alanda talep görmeye başlamıştır.

Türkiye'nin, bilim, spor, sanat, endüstri dallarında uluslar arası alanda sürekli ve kalıcı üstün başarılar gösterememesi süreci Türk televizyon dizileriyle bir ölçüde bozulmuş görünmektedir. Yerel unsurları da kullanarak uluslar arası kitleye seslenme konusundaki üretimleri zaman zaman başarı sonuçları getirmekle birlikte Türkiye başarılarını uzun süreçlere yayamamıştır. 1990lı yılların sonlarından başlayarak Türk televizyon kanallarının yaptığı ve hem yerel özellikler taşıyan hem de uluslar arası beklentilere yanıt veren drama yapımlar Türkiye'deki üretimler için model olmuştur. Dünyanın pek çok ülkesine satılan televizyon dizilerinin yapım sürecinde uygulanan yöntemler ve yaklaşımlar Türkiye'nin modern çağdaki kimliğinin oluşmasına da katkıda bulunmaktadır (Şahbaz ve Kılıçlar, 2009, s. 48). Türk televizyon dizilerinin uluslar arası alanda ilgi görmesi ve pazar bulması nedeniyle Türkiye'nin yabancı kültür ve yaklaşımlarla da etkileşimi artmıştır.

1964 yılında TRT Kurumu'nun kurulmasıyla başlayan ve 1968 yılında ilk yayınların başlamasıyla yol alan Türk televizyon yayıncılığı uzun yıllar yabancı kaynaklarla beslenmiş, Türkiye'deki izleyiciler yabancı televizyon yapımlarını izlemişlerdir. Teknolojinin gelişmesi ve Türkiye'nin de çeşitli alanlarda ilerlemesiyle çalışma ve yayın alanını genişleten Türk televizyonculuğu, zamanla özgün yapımlarını

üretmek ve Türk izleyicisine kendi karakteriyle seslenerek yol almıştır (Cereci, 2012, s. 94). İlk dönemde yabancı filmler ve televizyon dizileri aracılığıyla başta Amerikan biçimi olmak üzere yabancı kültürleri tanıyan ve bazı yabancı alışkanlıkları benimseyen Türk izleyicisi, yerli yapımlarla birlikte daha çok kendini görmeye başlamıştır.

Uluslar arası alana açılmak, kendini anlatmak ve ürünlerini pazarlamak doğal olarak yabancı ürünleri satın almayı, yabancı kültürleri ve yaklaşımları tanımayı da zorunlu kılmaktadır. Çağdaş dünya koşullarında hiçbir ülke, satmadan satın almamaktadır. Bu koşul, satın alırken daha kaliteliyi üretmeyi ve dünya pazarında başkalarının ürünlerinden daha iyisiyle yer almayı gerektirmektedir (Türk ve Süngü, 2004). Uluslar arası pazarlama ve tanıtım ilkeleri sinema televizyon alanında da geçerliliğini sürdürmekte, uluslararası alanda beğeni toplayan bir film veya televizyon yapımı da farklı toplumların karakterlerini tanımayı, yaklaşımlarını bilmeyi, bu ilkelere göre öykü tasarlamayı gerektirmektedir.

Türkiye uzun yıllar kendi özgün televizyon yapımlarını üretmekten uzak kalmış, başarılı bulduğu yabancı yapımları satın alarak, yabancı yapımları uyarlayarak, onlara öykünerek veya tümüyle kopyalayarak televizyon yayınları yapmıştır. Türk televizyon yapımcıları kendi ülkelerindeki varsıllığı, yüksek insan gücünü, öz enerjiyi ve heyecanı fark ettikten sonra özgün yapımlar tasarlamaya başlamışlardır. Türkiye'nin uluslar arası alana kapılar açması, daha evrensel yaklaşımlar içeren politikaların benimsenmesi, uluslar arası etkileşimin artmasıyla birlikte küresel beklentiler algılanmış, küresel karakterler tasarlanarak uluslar arası alanda başarılı olabilecek özgün yapımlar hazırlanmıştır.

Gelişen yapım teknikleri, genişleyen bakış açılarına koşut olarak daha evrensel nitelik kazanmaya başlayan ve başka toplum ve kültürlerle de seslenebilen Türk televizyon yapımları, önce yakın kültüre ve siyasi ilişkilere sahip ülkelerde ilgi görmüş, küçük pazarlar bulmuştur. 1990lı yıllardan itibaren yurt dışına sızı satmaya başlayan Türk televizyonları, uluslar arası alanda kazandığı başarıyla tekniklerini daha da geliştirmiş, bakış açısını evrensel boyutlarda genişletmiştir. Uluslar arası alandaki başarının temel gereklerinden birisi, her kültürden olabildiğince çok kişinin anlayabileceği ve beğeneceği temalar bulmak ve onları küresel ölçütlerde ele almaktır (Mitchell ve Hensel, 2007, s. 733). Bu ilke spordan sanat, bilimden siyasi ilişkilere kadar uluslar arası alandaki her konuda geçerli olmaktadır.

2000li yıllarda yeni açılımlarla program tasarlayan Türk televizyonları, evrensel bir yaklaşım geliştirdikleri bu dönemde yapım pazarlamayı da geliştirmişlerdir. *Aşk-ı Memnu*, *Ezel*, *Ihlamurlar Altında*, *Gümüş*, *Bir İstanbul Masalı*, *Yaprak Dökümü*, *Menekşe ile Halil*, *Zerda* gibi dizilerin de aralarında bulunduğu 70'in üzerinde Türk dizi filmi, 2010 yılında ihracat rekoru kırmıştır (Milliyet, 2014). Afganistan, Almanya, Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Birleşik Arap Emirlikleri, Bahreyn, Bosna Hersek, Brunei Sultanlığı, Bulgaristan, Cezayir, Çek Cumhuriyeti, Çin, Endonezya, Estonya, Fas, Gürcistan, Hırvatistan, Irak, İran, İsveç, İsviçre, Japonya, Karadağ, Katar,

Kazakistan, Güney Kore, Kosova, Kuveyt, Letonya, Libya, Litvanya, Lübnan, Macaristan, Makedonya, Malezya, Mısır, Özbekistan, Pakistan, Romanya, Rusya, Slovakya, Slovenya, Suriye, Tayland, Tayvan, Tunus, Ukrayna, Umman, Ürdün, Vietnam, Yemen ve Yunanistan'da gösterilen Türk dizileri çok büyük kitlelerin de ilgisini çekmeyi ve beğenisini kazanmayı da başarmıştır.

Farklı coğrafyalarda farklı kültürler içinde yaşayan milyonlarca insanın ilgisini çeken ve beğenisini kazanan Türk dizilerinin ilgi görmesinde, yapım sürecindeki teknik olanaklar ve profesyonel bakış açısı kadar, insan psikolojisini, insanın zayıf yönlerini ve insan ilişkilerindeki yaklaşımları tanıma ve kullanma ipuçları önemli bulunmaktadır. Yunanistan'dan Lübnan'a, Çin'den Mısır'a kadar değişik anakaralardaki ülkelerde ilgiyle izlenen Türk dizilerinin başarısı, küresel ortamda insanın doğal özelliklerini, yaşamdan beklentilerini ve yaşamsal kaygılarını yakalamak ve bunları merak ve ilgi uyandıran yaklaşımlarla oyunlaştırma temeline dayanmaktadır (Harlap, 2013, s. 186). Avrupalı bireylerden Araplara, Uzak Asyalı bireylerden İranlılara kadar değişik deneyimlere sahip insanların ilgisini çeken ve beğenilerini kazanan yapımların başarısındaki sır, temel insani özelliklerin vurgulanmasına dayanmaktadır.

Dizi Filmlerin Niteliği

İnsanların çoğunun kırsal alanlarda çiftçilik yaparak geçindikleri ve sözlü kültür ürünleriyle yaşamlarını sürdürdükleri dönemin en popüler anlatımları olan hikâyeler, teknolojinin yaşamı kuşattığı çağlarda televizyon dizilerine dönüşerek işlevini sürdürmektedir. Bir öyküyü, içindeki kahramanların eylemlerini, duygularını, başlarına ansızın gelen olayları bazen de abartarak aktaran geleneksel hikâyeler, 21. yüzyılın yaklaşımı içinde abartıdan da öte giderek kendini bulmaktadır (Burns, 2012, s. 21). Sıradan insanların umutları, sefaletleri, çabaları ve yanı sıra daha özel insanların benzer durumlarının yanı sıra nadiren başa gelebilecek maceraları televizyon dizilerinin konularını oluşturmaktadır. Hikâyelerin oyunlaştırılmış biçimi olan televizyon dizileri özellikle gizem içererek merak duygusunu canlı tutma ilkesiyle hazırlanmaktadır (Vint, 2013, s. 173). Bu nedenle her bölümün sonunda izleyicinin belleği bir sonraki bölüme yönlendirilmektedir.

İlk çağlardan bu yana süregelen ve öncelikle sözlü kültürün bir parçası olan hikâye anlatma geleneği, değişen çağların koşullarıyla birlikte yenilenmiş, biçim ve içerik değiştirmiştir. Ancak hikâye anlatımının temel özellikleri olan heyecanlı ritim, merak duygularını körükleyen serüven, bilinmezlikler, ansızın gelişen olaylar, rastlantılar hemen her çağda ve her kültürde anlatımın ekseninde yer almış; hikâyedeki kahramanlar ve karakterler yaklaşık her kürlüde rastlanabilen ancak yerel özelliklerini de koruyan örneklerden seçilmiştir (Sutton-Spence, 2010, s. 300). Medya ile birlikte yeni bir boyut kazanan hikâye anlatımı, gazetelerde tefrika romanlar, radyoda arkası yarın, televizyonda dizi filmler gibi yapımlarla çağdaş koşullara uyum sağlamıştır.

Bir öykünün devamlılığını yansıtarak oyunlaştıran televizyon yapımları olan dizi filmler, herhangi bir mekânda insanın başına gelebilecek tüm olayları ve

durumları konu edinen drama yapımlardır (Pearson, 2004, s. 65). Çoğunlukla merak uyandıran öykülere dayanarak yazılmış senaryoları başarılı oyuncuların oynamasıyla çekilen televizyon dizileri, izleyicinin, içinde kendini bulduğu ölçüde ilgi toplamakta, beğeni kazanmaktadır (Dall'Asta ve Bertellini, 2000, s. 304). Seslendiği toplumun değerlerinin, inançlarının, sorunlarının ağırlıklı olarak konu edildiği dizi filmler, toplumun gerçek görüntüsünü, beklentilerini dile getirdiği ölçüde de izlenmektedir. Geniş kitlelerin sorunlarını, beklentilerini, kaygılarını konu edinen, sorunlarını ortaya koyan televizyon dizileri daha büyük ilgi görmekte, her insanın temel psikolojini, kaygılarını, dileklerini dile getiren dizi filmler herkes tarafından ilgi görmektedir (Wood ve Taylor, 2008, s. 48). Türk televizyon dizilerinin değişik anakaralardaki başarısının nedenini de bu bağlamda aramak gerekmektedir.

Dizi filmler, geleneksel dönemlerdeki hikâyecilerin anlattıkları hikâyelerin televizyona uyarlanmış biçimidir ve insanlık duygularını merakla örerken izleyicilere sunmaktadırlar (Richardson, 2011, s. 109). İnsanların binlerce yıllık deneyimlerini, yaşamdaki değişik ilişki ve duygularını bazen abartarak, bazen sömürü boyutuna varacak biçimde yorumlayan geleneksel hikâyeler ve çağdaş versiyonu televizyon dizileri, hemen her insanın başına gelebilecek durumlar nedeniyle ilgi çekmekte, öykülerin sonuna yerleştirilmiş kuşku ve bilinmezlik nedeniyle merak uyandırmaktadır (Tasker, 2012, s. 61). Bir dönem dünyadaki sayısız televizyon kanalında yayınlanan ve "Brezilya dizisi" veya "sabun köpüğü" olarak adlandırılan yapımların ilgi ve merakla izlenmesinin temelinde de benzer nedenler bulunmaktadır.

Televizyon kanallarında başarılı olmuş, ilgi çekmiş ve çok izlenmiş dizi filmlerin temel özellikleri; gerçek yaşamdan kesitleri bolca içermesinin yanında, dizide yer alan karakterlerinin psikolojik özelliklerinin ve yaşadıkları olayların çok sayıda izleyicinin özellikleri ve yaşadıkları olaylarla yakınlık kurmasıdır (Benson-Allott, 2013, s. 7). İzlediği dizide ailesinden bir bireye benzer bir karakteri, komşusuna ve iş arkadaşına benzer bir karakteri gören; yıllar önce yaşadığı bir soruna benzer bir olayla karşılaşan; kendi beklentileriyle yaşayan bir başrol oyuncusunu bulan izleyiciler televizyon dizilerini büyük ilgi ve bağlılıkla izlemektedir (Cariani, 2011, s. 142). Her televizyon yapımı öncesinde gerçekleştirilen hedef kitlenin belirlenmesi için araştırma aşamasında olası kitleyi oluşturan bireylerin psikolojileri, sorunları, beklentileri ayrıntılarıyla ele alınmaktadır (Lu, 2000, s. 41). İzleyici tanımak ve doğru hedefi seçmek bir televizyon dizisinin başarısındaki ilk etkeni oluşturmaktadır.

Drama programlar kapsamında ele alınan televizyon dizileri, Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere'de üretildikleri 1950, 1960lı yıllardan bu yana değişik biçim ve yaklaşımlarla izleyiciye yansımışlardır. Bazen klasik roman ve öykülerin uyarlamaları olarak tasarlanan diziler, bazen fantastik zamanlar geçirmek için tasarlanan "soap opera"lara dönüşmüşler, kimi zaman da popüler kültürün komik yanlarını yansıtan komediler biçiminde ortaya çıkmışlardır (Yörlük, 2012, s. 231). Her durumda bir öyküyü merak uyandıran, gizemli ve heyecanlı bir biçimde anlatmaya dayalı

televizyon dizileri, izleyicilerin pek çok duygusal gereksinimini de karşılamaları nedeniyle büyük ilgi görmüş ve en çok izlenen yapımlar kategorisine girmişlerdir.

Televizyon kanallarının büyük ölçüde tecimsel kuruluşlar olması nedeniyle tecimsel kaygılar taşıyan dizi filmler, en çok izleyicinin ilgisini çekebilmek için yapımdaki her ayrıntıyı dikkatle tasarlamaktadır. Dizi film çekimlerinde kullanılan dekordan aksesuara, senaryoda yer alan sözcüklerden oyuncuların giydikleri kostümlere kadar izleyiciye ulaşan her unsur, izleyicinin olumsuz tepkisine neden olmayacak ve izleyicinin beğenebileceği biçimde seçilmektedir (Mayer, 2008, s. 113). Dizi filmlerin öyküleri dışında kalan unsurlarının izleyicilere yakın, olumlu, içten ve değerlere uygun, saygılı görünmeleri nedeniyle televizyon dizileri büyük kitleler tarafından izlenmektedir.

İnsanın düşünsel ve duygusal dünyasındaki pek çok gereksinime ve isteğe yanıt vermesi nedeniyle çok izlenen ve beğeni kazanan televizyon dizileri, toplumsal yaşamdan kesitleri anlatırken insanların toplumsal yaşama katılmayla ilgili gereksinimlerini; insanların psikolojilerinden kaynaklanan sorun ve durumları aktarırken insanların diğer insanlarla ilgili meraklarını gidermektedir (Smith, 2013, s. 59). Gerçek olayların yanı sıra fantastik olay ve durumlara da yer veren televizyon dizileri, insanların sınırsız imgelemlerindeki gereksinimleri de karşılamakta, bazen ulaşılabilen bazen ulaşılmaz imgelerle izleyicileri mutlu etmektedirler. İnsanların en büyük kaygılarından olan, başkaları hakkındaki gizli veya açık bilgileri öğrenme arzusu ve kaygısı da dizi filmler tarafından giderilmektedir (Nichols-Pethick, 2011, 184). Televizyon dizilerinin çok izlenmelerinin temelinde, insanlarda oluşturduğu düşünsel ve duygusal doyum bulunmaktadır.

Pekçok insan televizyon dizileri aracılığıyla farklı imge dünyalarına gitmekte, orada yeni mekanlar ve karakterlerle tanışmakta, bazen hiç hayal emediği bazen de çok istediği olaylarla karşılaşmakta, böylece rahatlamaktadır (Caldwell, 2005, s. 94). Televizyon dizilerinin izleyiciler için yepyeni, bazen fantastik dünyalar kuran tekniği, dizi filmlerin en büyük çekiciliğini oluşturmaktadır. Bu nedenle yalnızca televizyon dizisi çeken yapımların şitketleri kurulmuştur.

Türk Televizyon Dizileri

Türkiye, sinema dalında ilk uluslar arası başarılarından birini 1964 yılında Berlin’de düzenlenen Film Festivali’nde Metin Erksan’ın çektiği Susuz Yaz adlı filmle kazanmıştır. Yaklaşık 50 yıl sonra küresel anlamda da, Türkiye’de de koşullar ve yaklaşımlar değişmiş, Türkiye bir yandan küresel ekonomiye entegre olurken, bir yandan da modern dünyanın yaklaşımlarına uygun üretimler yapmaya başlamıştır. Susuz Yaz’ın temasını oluşturan kırsal alandaki mülkiyet konusu, çalışan-çalıştıran ilişkisi, kadın sorunu modern çağdaki Türk yapımlarında konusu kentsel alanlarda geçen, kent insanının sorunlarını ve çıkara dayalı insan ilişkilerini içeren, kadının daha farklı bir karakterle izleyicilerin karşısına çıktığı öykülere dönüşmüştür.

Türkiye, Cumhuriyetin kuruluşundan sonra 1932’de Keriman Halis’in Dünya Güzeli seçilmesi, 1948 Londra Olimpiyatları, 1982 yılında “Yol” filminin Cannes Film Festivali’nde ödül alması, 2003 yılında Sertab Erener’in Eurovision şarkı yarışmasında

1. olması gibi sayılı örnekler dışında uluslar arası alanda olumlu etkilerle adını duyuramamıştır. Spor ve sanat alanlarında sayılı başarılar olsa da kalıcılık sağlanamamıştır. Sinema ve televizyon alanında da başlangıçta çoğunlukla yabancı yapımlara öykünmekten öteye gidemeyen Türk yapımları, bazen tümüyle yerel öğelerden oluşan yapımlar üretmiş, bazen tümüyle yerel öğeleri dışlayan yapımlara yönelmiştir. Her iki yaklaşım da uluslar arası alanda başarılı olamamıştır.

TRT'nin 1974 yılında çektiği Kaynanalar dizisiyle başlayan Türk televizyonlarının dizi çalışmaları ilerleyen yıllarda, Aşk-ı Memnu, Diyet, Ferman, Topuz, Şipsevdi, Denizin Kanı, Tatlı Çarşamba, Sizin Dersane, IV. Murat, Üç İstanbul, Küçük Ağa, Çalikuşu, Kuruluş gibi yapımlarla devam etmiştir. 1989 yılında özel televizyon kanallarının yayına başlamasıyla dizi yapımları çoğalmış, zamanla prodüksiyon şirketlerinin de gelişmesiyle dizi yapımı apayrı bir sektöre dönüşmüştür. Özel kanalların çektiği İkinci Bahar, Avrupa Yakası, Canım Ailem, Ekmek Teknesi, Geniş Aile, Karadayı, Kavak Yelleri, Deniz Yıldızı, Galip Derviş, Ezel, Kurtlar Vadisi gibi yapımlarla geniş kitlelerin beğenisini kazanan Türk dizileri yabancı televizyon kanallarının da ilgisini çekmeye başlamıştır.

2000li yıllar Türk televizyon dizilerinin dünyanın pek ülkesine satıldığı ve ilgiyle izlendiği yıllar olmuştur. Dünyadaki her insanın yaşayabileceği olayları konu edinen, herkesin karşılaşabileceği karakterlerin rol aldığı Türk dizileri, anararaların ve kültürlerin özgün özelliklerini görünmez kılarak, evrensel bir yaklaşımla büyük kitlelere ulaşmıştır. İran'daki bir tacirin veya Slovakya'daki bir iş kadınının yahut Tunus'taki bir gencin yaşayabileceği, kaygıları, aile içi geçimsizlikleri, ihanetleri, entrikaları, gizli planları, çıkar hesaplarını, özlemi, aşkı konu edinen Türk dizileri, insanın doğasındaki temel özellikleri ve zayıflıkları kullanarak herkese seslenmeyi ve ilgi çekmeyi başarabilmektedir (Ratingkurdu.com, 2014). Dizi film karakterlerinde pek çok kişi kendinden özellikler bulabilmektedir.

Yurt dışındaki televizyon kanallarında yayınlanan ve geniş kitleler tarafından izlenen Türk dizilerindeki karakterler genel olarak Türkiye'de yaşayan bireyleri ve Türk ailelerini doğrudan yansıtmamakla birlikte, pek çok insanın ortak özelliklerin taşıyan ve herkesin ilgisini çekebilen karakterlerden oluşmaktadır. Dizi öykülerini oluşturan olaylar zincirindeki episodlar ise dünyadaki hemen her insanın karşılaşabileceği durumları ve insan ilişkilerini yansıtmakta, her türden kültür içinde yaşayan insanların imge ve beklentilerini karşılamaktadır. Televizyon dizileri, çok varsıl olay örüntüleri içinde sayısız değişik karakterin yer aldığı ve çoğunlukla beklenmedik gelişmelerle ilgi ve dikkati canlı tutan, ustaca senaryolar gerektiren yapımlardır (Dmohowski, 2012, s. 70). Dizi karakterlerinin ve onların yaşadıkları olayların ilgi çekip beğenilmesi de, senaryo yazarının insan psikolojisini tanınması ve insan ilişkilerindeki ayrıntıları bilmesiyle ilgilidir.

Türkiye'de ilgiyle izlenen ve yurt dışında da çok sayıda izleyici bulan Türk dizileri genelde, dünyadaki hemen her ailede karşılaşılacak aile içi sorunları, insan ilişkilerindeki sorunları, dünyadaki hemen her insanın sahip olabileceği kıskançlık,

hırs, intikam, sadakat, bağlılık gibi duyguları konu edinmekte; Türk kültürünün izlerini taşımakla birlikte her kültürün içinde bulunan mekân, davranış ve ritüellerle öyküler oluşturmakta, bu nedenle çok sayıda insanın ilgisini çekebilmektedir. TRT kurumunun kurulduğu 1964 yılından bu yana yakın zamanlara kadar diğer ülkelere satabilecek ve geniş kitlelerin ilgisini çekebilecek yapımlar tasarlayamayan Türk televizyon kanalları, son yıllarda dünyanın değişik yerlerindeki çok sayıda insanın ilgisini çekebilecek ve beğenisini kazanabilecek yapımlar gerçekleştirmenin sırlarını, yollarını ve inceliklerini bulmuş görünmektedir (Sözeri ve Güney, 2011, s. 92). Türk televizyon dizilerinin uluslar arası başarılarının temelindeki gerçek, geniş kitleleri oluşturan insanların temel psikolojik özelliklerini, kaygılarını ve beklentilerini ortaya koyup; sayısız insanın sesini dile getirmekte kendisini göstermektedir.

İlk örneklerinde gelenekçi yaklaşımı yansıtan, geleneksel değerlerden örnekler vererek öyküler oluşturan, gelenekçi taşra yaşamını anlatan Türk dizileri, dünyaya açıldığı ve evrensel bir yaklaşıma sahip olduğu süreçte kentlerde yaşayan, modern alışkanlıkları benimseyen örnekleri konu edinmeye başlamıştır (Oktay, 2011, s. 55). Önceki dizilerde yer alan görücü usulü evlilik yerine aşk evlilikleri, fabrikalarda çalışan işçiler yerine bürolarda çalışan elemanlar, çok çocuklu aileler yerine birkaç çocuklu aile örnekleri sonraki yapımlarda çoğalmıştır. Kadınların çalışma yaşamında daha çok yer alması, alışverişin küçük esnaf yerine büyük alışveriş merkezlerinden yapılması, günlük işlemlerin çoğunun bilgisayar aracılığıyla yapılması ve modern teknoloji aracılığıyla insanların her yerde kolayca izlenip bulunabilmesi gibi çağdaş etkiler de Türkiye'deki değişime koşut olarak televizyon dizilerine yansımış, böylelikle de küresel alandaki yaşam biçimi dizilerde yer almıştır.

Dünyanın her yerinde rastlanabilecek olan aile içi sorunlar, kadınların yalıtılmışlığı ve ezilmişliği, kadınların direnci karşısında erkeklerin çaresizliği, yeni kuşakların model arayışı ve bu kapsamda aykırı yollara yönelmeleri, daha çok maddi kazanç sahibi olma hırsı, daha yüksek bir sınıfta yaşama ve daha iyi bir sosyal statüye sahip olma isteği dizilerin de temel yaklaşımlarını oluşturmaktadır (Çam, 2009, s. 129). Türk dizilerinde bulunan temalar, aynı sorunları ve duyguları paylaşan çok sayıda insanın da ilgisini çekmektedir. Türk televizyon dizilerinde çoğunlukla kent yaşamının içinden öyküler ve karakterler seçilirken, öyküler ve karakterler herkesin rastlayabileceği veya içinde kendini bulabileceği biçimde tasarlanmaktadır. Dizi karakterleri bir konakta veya villada yaşasalar da, duygu ve düşünce dünyaları ve yaşadıkları olaylarla dünyanın herhangi bir yerindeki insanları yansıtabilmektedirler.

Modern yaşamın koşulları ve yaklaşımları Türk televizyon dizilerinde büyük ölçüde yer bulmuştur. Türk dizilerinde herkes cep telefonuyla konuşmakta, otomobil sahibi olarak yaşamakta, üniversiteye gitmekte veya üniversiteye giden bir yakını bulunmakta, sürekli çıkar hesapları yapmakta, kişisel çıkarları için bazen kendince küçük hileleri mübah görmekte ve saygınlığını arttırmaya çalışmakta, politikayla, ekonomiyle ilgilenmekte ve zaman zaman toplumsal etkinliklere katılmaktadır. Benzer özellik ve davranışlar dünyanın her yerindeki insanlar için geçerli çağdaş davranış ve

kaygıları içermektedir (Adams, 2009, s. 209). Türk dizilerindeki bu özellikler de yapımların uluslar arası geçerliliğini arttırmaktadır.

Televizyon dizilerinin insanların düşünsel ve duygusal gereksinimlerine karşılık veren yaklaşımları, insanların başkalarıyla ilgili bilgileri öğrenme isteklerinin, toplumsal yaşamla ilgili fikirler edinerek toplumsal yaşama katılma gereksinimlerini bir ölçüde giderme arzularının belirli ölçülerde karşılanması dizi filmlere olan ilgiyi arttırmaktadır. Televizyon dizilerinin heyecanlı ve maceralı öykülerinin yanı sıra onların insanları mutlu eden yaklaşımları da dizi filmlerin izlenme oranlarını arttırmaktadır (Zhu, 2005, 15). Türk televizyon dizilerinin de ilgi ve çok izlenmeyi sağlayan ayrıntıları fark etmesi ve başarıyla uygulaması, Türk dizilerinin dünyadaki popülaritesini ve beğeniye arttırmıştır.

SONUÇ

Modern çağın en çok kullanılan araçlarından biri ve en çok izlenen medyası olan televizyon, pek çok geleneksel eylemi ve ritüeli de kendi karakteriyle yorumlayarak kitlelere aktarmaktadır. İnsanların çoğunlukla kırsal alanlarda çiftçilik yaparak geçindikleri ve geleneksel değerlerle yaşadıkları çağların başlıca kültür unsurlarından olan hikâyeye anlatımı modern çağda televizyon dizileri aracılığıyla yapılmaktadır. Geleneksel hikâyelerin özgün kahramanlarının yaşadıkları serüvenler, kaygılar, korkular, bağılıklar, ihanetler, tuzağa düşmeler televizyon dizilerinde güncel karakterlerle çağdaş hikâyelere dönüşmektedir. Geleneksel hikâyelerdeki ilginç olaylar ve merak uyandıran gizemli gelişmeler yaklaşımı televizyon dizilerinde de uygulanmaktadır.

1970li yıllara kadar büyük ölçüde kırsal alanlarda yaşayan ve çiftçilik yaparak geçinen Türk halkı, dışa kapalı ekonomi politikalarının da etkisiyle yabancı ürünleri ve yaklaşımları tanımamakta, ürettikleriyle kendi kendine yetebilen bir ekonomi politikası izlemektedir. Sonraki yıllarda başlayan yoğun kırsal alanlardan kente göç hareketleri ve dışa açılan politikalarla Türk toplumunun yaşam biçimi ve yaklaşımları da değişmiştir. Büyük ölçüde köylerden kentlere göçen ve üretim toplumundan tüketim toplumuna dönüşen halk, yeni politikaların da etkisiyle yabancı toplumları tanımaya başlamıştır. Bu kapsamda uluslar arası pazar için tasarım ve üretim yapmayı ve ürünlerini çekici hale getirmeyi de öğrenen Türkiye, dünya üzerinde inşaat sektöründen tekstil ve bazı gıda ürünlerine kadar değişik alanlarda getirisi yüksek pazarlar bulmuştur. Türk televizyon dizileri, Türkiye'nin 2000li yıllarda uluslar arası alanda adını duyurduğu ve kazanç sağladığı üretimlerden olmuştur.

Dışa açık ekonomi ve politikayla birlikte Türkiye, daha çok uluslar arası etkileşime girmiş, yabancılarla daha çok alışverişte bulunmuş, yabancı kültürleri ve karakterleri tanımış, uluslar arası alandaki çalışmalara katılmanın kurallarını öğrenmiştir. Bu gelişmeler de Türkiye'ye, farklı alanlarda kaliteli üretimin ve etkili pazarlamanın yollarını açmıştır. Gelişmelerin ardından Türkiye, tekstil, gıda maddeleri, inşaat malzemeleri gibi ürünlerin yanı sıra uluslar arası alana kültür

ürünleri de pazarlamaya başlamıştır. Televizyonculukta da yeni teknolojileri izleyen ve yeni küresel yaklaşımlarla dünyada yaygın popüler kültüre yönelik yapımlar tasarlayan Türk dizi film yapımcıları başarıyı yakalamışlardır.

Uzun bir dönem, başarılı bulunan yabancı yapımlara öykünerek veya onları kopyalayarak program tasarlayan ve doğrudan yabancı ülkelerden yapım alarak yayın yapan Türk televizyonları; değişen dünya konjonktürü ve gelişen yaklaşımlarla birlikte kendi gücünü ve karakterini fark etmiş ve özgün yapımlarını üretebilmiştir. Yalnızca Türk kültürünü yansıtan veya yerel karakterden izler taşıyan yaklaşımların yanında, dünyadaki tüm insanları kavrayabilen, herkesin sesini dile getirebilen, her insanın kendini bulabileceği karakterleri tasarlayarak yapımlara yönelmesiyle uluslar arası başarılarının yolu açılmıştır. Kültür, ideoloji ve inanç farkı gözetmeksizin, insan varlığının özündeki temel özelliklerle, doğal tepkilerle ve temel kaygılarla karakter tasarlayan yapımcılar, küresel arayışların ve beklentilerin karşılığını yansıtabilmeleri nedeniyle dikkat çekmişler, ilgi görmüşler, beğeni kazanmışlardır.

Türkiye, modern çağın en çok izlenen medyası içinde küresel alanda başarılı olduğu bir üretim fırsatı yakalamış ve Türk dizileriyle çok sayıda ülkede tanınan bir ülke durumuna gelmiştir. Dünyada Türkiye'nin tanınmasını ve takdir edilmesini sağlayan Türk televizyon yapımlarının başarılarının devamı; televizyon yapımcılarının ve yapım çalışanlarının insan psikolojisini daha yakından tanıyarak, daha çok insanı ortak noktalarda buluşturan olaylar, ilişkiler ve konular üzerinde çalışmakta görünmektedir.

KAYNAKÇA

- ADAMS, B. (2009). "World Conquerors or a Dying People? Racial Theory, Regional Anxiety, and the Brahmin Anglo-Saxonists". *The Journal of the Gilded Age and Progressive Era*, 8 (2): 189-215.
- BENSON-ALLOTT, C. (2013). "Mad efor Quality Television?: Behind the Candelabra (Stecven Sodelbergh, 2013) Anna Nicole (Mary Herron, 2013)". *Film Quarterly*, 66 (4): 5-9.
- BURNS, S. (2012). "'Better for Haunts': Victorian Houses and the Modern Imagination". *American Art*, 26 (3): 2-25.
- CALDWELL, J. T. (2005). "Welcome to the Viral Future of Cinema (Television)". *Cinema Journal*, 45 (1): 90-97.
- CARIANI, K. (2011). "AMIA's Local Television Project". *The Moving Image: The Journal of the Association of Moving Image Archivists*, 11 (1) 139-145.
- CERECİ, S. (2012). *Medya Yapımları ve Yapım Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- ÇAM, Ş. (2009). "Televizyon Dizilerinin Kadına Yönelik Şiddet Temsillerinde Ataerkil Rejimin İdeolojisi". *Kültür ve İletişim*, 12 (2): 79-132.
- DALL'ASTA, M. ve BERTELLİNİ, G. (2000). "Italian Serial Films and 'International Popular Culture". *Film History*, 12 (3): 300-307.
- DMOHOWSKI, J. F. (2012). "Unfinished Business: Michael Wilson's 'Even Pillars of Wisdom' Screenplay". *Film History*, 24 (1): 56-73.

- EŞİYOK, A. (2006). *İktisadi Dönemler İtibariyle Türkiye Ekonomisinde Kalkınma (1923-2004)*. Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası A.Ş.
- HARLAP, I. (2013). "Serial Trauma: Seriality and Post-Trauma in the Israeli Television Drama Parashat Ha-Shavu'a". *Jewish Film & New Media*, 1 (2): 166-189.
- LU, S. H. (2000). "Soap Opera in China: The Transnational Politics of Visuality, Sexuality, and Masculinity". *Cinema Journal*, 40 (1): 25-47.
- MAYER, V. (2008). "'Guys Gone Wild'? Soft-Core Video Professionalism and New Realities in Television Production". *Cinema Journal*, 47 (2): 97-116.
- MİLLİYET (2014). "Türk dizilerinin yurt dışı rekoru". <http://www.milliyet.com.tr/>. 25.07.2014.
- MİTCHELL, S. M. ve HENSEL, P. R. (2007). "International Institutions and Compliance with Agreements". *American Journal of Political Science*, 51 (4): 721-737.
- NICHOLS-PETHICK, J. (2011). "Going with the Flow: On the Value of Randomness, Flexibility, and Getting Students In on the Conversation, or What I Learned from Antonie Dodson". *Cinema Journal*, 50 (4): 182-187.
- OKTAY, H. T. (2011). "Televizyon Dizilerinin Toplumun Milli ve Manevi Değerleri Açısından Değerlendirilmesi; Aşk-ı Memnu Dizisi Örneği". Ankara: T.C Radyo ve Televizyon Üst Kurulu.
- PEARSON, R. (2004). "Television: Teacher, Mother, Secret Lover!". *Framework: The Journal of Cinema and Media*, 45 (2): 62-67.
- Ratingkurdu.com (2014). "54 Ülkede 72 Dizimiz Yayınlanıyor". <http://www.ratingkurdu.com/>. 25.07.2014.
- RICHARDSON, M. (2011). "Our Stories Have Never Been Told: Preliminary Thoughts on Black Lesbian Cultural Production as Historiography in The Watermelon Woman". *Black Camera*, 2 (2), Special Issue: Beyond Normative: Sexuality and Eroticism in Black Film, Cinema, and Video, 100-113.
- SMITH, E. (2013). "Creating a Series Pilot-Newcomers Welcome". *Cinema Journal*, 47 (2): 97-116.
- SÖZERİ, C. ve GÜNEY, Z. (2011). *Türkiye'de Medyanın Ekonomi Politikası: Sektör Analizi*. İstanbul: Tesev Yayınları.
- SUTTON-SPENCE, R. (2010). "The Role of Sign Language Narratives in Developing Identity for Deaf Children". *Journal of Folklore Research*, 47 (3): 265-305.
- ŞAHBAZ, R. P. ve KILIÇLAR, A. (2009). "Filmlerin ve Televizyon Dizilerinin Destinasyon İmajına Etkileri". *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 1(1): 31-52.
- TASKER, Y. (2012). "Television Crime Drama and Homeland Security: From 'Law and Order' to 'Terror TV'". *Cinema Journal*, 51 (4) 44-65.

-
- TÜRK, Z. ve SÜNGÜ, A. (2004). "Pazarlama Karması Yönünden Uluslararası Pazarlama Stratejileri". *Mevzuat Dergisi*, 75 (7). <http://www.mevzuatdergisi.com/>.
- VİNT, S. (2013). "Visualizing the British Boom: British Science Fiction Film and Television". *CR: The New Centennial Review*, 13 (2): 155-178.
- WOOD, H. ve TAYLOR, L. (2008). "Feeling Sentimental About Television and Audiences". *Cinema Journal*, 47 (3): 144-151.
- YÖRLÜK, E. (2012). "Televizyonda Nitelik Sorunu Hakkında Bir Tartışma: Behzat Ç. Örneği". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 67 (3): 219 – 263.
- ZHU, Y. (2005). "'Yongzheng Dynasty' and Chinese Primetime Television Drama". *Cinema Journal*, 44 (4): 3-17.